

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15.—
za pol leta » 7.50
za četrt leta » 3.80
za 1 mesec » 1.30
Posamezna številka 30 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuj, hiša zdravnika dr. Štuheca.
Rokopisi se ne vrnejo.

Telefon št. 46.

Štev. 2

Ptuj, 13. aprila 1919

I. letnik

S potovanja v Beograd.

Živo življenje je najboljša šola. V modernem življenju smo vajeni črpati informacije iz knjig in časopisja. Praktičnemu človeku to ne zadostuje. Ravno Slovenci smo v tem oziru zelo nazadnjaški. Radi te naše brezbriznosti ne vidimo, kako Židje in Nemci izrabljajo našo nevednost in komodnost. Nimamo še prav razvitega smisla za opazovanje danih razmer, posebno gospodarskega pokreta in političnega šuntanja proti naši državi. Dolžnost vsakega našincea, ki potuje po naši državi ali po tujini je, da obelodani v časopisju svoje utise na potovanju ter na ta način podpira javne organe v informativne svrhe, pred vsem pa zasebnike, ki hočejo potovati, trgoviniti ali sploh zanimati se za naš narodni razvoj.

Ta namen imajo tudi sledeče vrstice:

Odšel sem pred nekaj dnevi iz Ptuja v Beograd. Na železnici sem slišal mnogo nemščine. Danes so predpisani za vsakega potovalca potni listi. Videl pa sem, da je kontrola istih jako površna. Šele blizu Zidanega mosta je prišla policijska kontrola. Nekateri — sami Nemci — niso imeli potnih listin. Dotični kontrolni organ jih pa ni dalje nadlegoval; pustil jih je dalje potovati ter se je zadovoljil z različnimi izgovori. Kaj pa nam pomagajo predpisi, če se strogo ne izvajajo? Take ljudi je treba takoj na prihodnji postaji oddati orožništvu, strogo kaznovati, ter z eskorto poslati nazaj, odkoder prihajajo.

Še večje nedostatke sem videl na

Hrvatskem. Židov povsod polno. Sami naviljali cen. Ali bi že ne bil čas, to zalego izgnati iz Jugoslavije? Zakaj se jih ne odžene v Palestino, da ne oropajo Jugoslavije njenega naravnega bogastva? Židovstvo je poleg nemškutarjev za nas sedaj najvažnejši in najnujnejši problem. Treba bo tu za vsak kraj natančnega imenika teh pijavk; imeniki se sestavijo v spomenico ter razprodajo med vse jugoslovansko trgovstvo in kmete. Vlado pa je treba pozvati, da izvede izgon teh pijavk. To bo poleg agrarne reforme najvažnejši čin in naloga nove vlade. Če ta tega ne stori, pride do pogroma, kakor v Rusiji. Kdo je kriv v prvi vrsti navijanja cen? Naša brezbriznost zata dva problema!

Potovanje iz Zagreba v Beograd je prava križeva pot. Vlak prenapolnjen. Stati moraš celo noč na hodniku prvega razreda. Brzovlak vozi samo dvakrat na teden in sicer v ponedeljek in četrtek zvečer iz Zagreba, v torek in petek pa iz Beograda nazaj. Potujejo po večini francozi in naši častniki in naviljali cen. Vidiš v prvem razredu tudi slabo obložene ljudi, ter pa še ljudje, ki so tekom vojske postali milijonarji. Pijavke naroda!

Na železnici nastavljajo zadnje čase v prvi vrsti slovenske železničarje. Naša vlada je uvidela, da so ravno Slovenci najbolj disciplinirani in zanesljivi. Ponehava podkupovanje, kontrola potovalcev je strožja in upati je, da bodo naši ljudje napravili red na hrvatskih in srbskih progah, kjer so dozdale vladali najhujši madžaroni in židje. Vlak vozi samo do Zemuna, ker so

Nemci in Madžari pri svojem umikanju razstrelili progo in mostove med Zemunom in Beogradom. Za kazen za te barbarske lumparije je antenta oziroma naša država poslala na tisoče nemških in madžarskih ujetnikov v Srbijo, da na stroške Nemčije in Ogrske propravljajo ceste in železnice. Kazen je torej prišla tem barbarom za petami.

Iz Zemuna v Beograd prideš z ladjo, ki vozi po Donavi približno četrta ure. Donava tvori pred Beogradom veliko jezero. Pogled na Beograd od te strani je veličasten. Komaj izstopimo iz ladje, se nam nudi Olika svetovnega mesta: srečavamo ljudi najrazličnejših plemen: Srbe, Slovence, Hrvate, Japonce, Kitajce, Zamorce, Francoze, Angleže; tudi par italijanskih vojakov, ki sami ne vedo kako so prisli tja. Mesto samo še spominja na ravno prestalo dobo krvave vojske: vidijo se luknje na zidovih, povzročene od granat in streljiv. Promet je še v povojih. Vse je svečano resno. Trgovine nimajo blaga, kavarne in sploh javni prostori še niso osnaženi. Manjka tam podjetnikov s kapitalom in delavnih sil. Srbski možje do 60. leta tiče še v vojaški suknji.

Moja prva pot je bila na ministerstvo in v parlament. Slovenci imajo tam važno besedo — vse drugače kot je bilo v stari Avstriji. Smo sedaj važen državni faktor na svoji zemlji. Precej upliva imajo Francozi. Zdi se, da skušajo uplivati na jugoslovansko politiko in gospodarsko življenje: treba bo imeti odprte oči napram temu zavezniku. Francozki kapitalisti kupujejo velika podjetja v Srbiji in skušajo pridobiti si tam upliv, kakor so ga imeli Nemci pred

Iz Rusije.

(Poroča I. H., ki se je pretekli mesec vrnil iz Rusije.)

Kako se mi je godilo v Rusiji, me vprašaj, prijatelj? Odgovor je kratek: slabo. Toda bilo jih je mnogo, ki so bili od doma vajeni boljšega od mene in se jim je tam godilo še slabše. Blagoslovljena bodi ura, ko sem se šel učiti rokodelstva! S poštenim delom svojih rok sem pred vojno preživel sebe in svojo rodbino, in upam da mi bo to mogoče tudi znanprej. Moje rokodelstvo mi je pomagalo, da sem kot plennij-vjetnik zaslužil sebi in svojim tovarišem marsikak pribojšek. Že prej sem bil prepričan, v vojni pa sem še bolj spoznal, da je rokodelstvo zlata vredno. Zato me najbolj veseli, da je moj devetletni sinček že danes navdušen za očetovo rokodelstvo.

Onstran Volge.

Z drugimi tovariši vred so me odpeljali daleč v Samarsko gubernijo na mejo Azije. Najprej sem delal pri bogatem veleposestniku, ki je imel 2.400 desjatin zemlje. Desjatina je prilično 2 orala. Mož je imel 4 sinove, ki so se šolali; eden je bil še v gimnaziji, trije pa na vseučilišču. Plačeval je mesečno 1500 rubljev za njimi. Tam sem zbolel; prišel sem v bolnico in ko sem okreval, so me pridelili kmetu, pri katerem sem bil nad 2 leti.

Kmečko življenje.

Zemlja je bila tam carska. Kmetje so žrebali za njo. V kapo so vrgli lističe s številkami in potem je vsakdo potegnil listič iz kape. Katero številko je potegnil, tisti del je dobil. Navadno so se potem prepirali med seboj, ker nekateri seveda niso bili zadovoljni s svojimi deleži. Za boljšo zemljo so plačevali precej visokonajemnino. Veliko smo trpeli s tem, da so bila ta zemljišča daleč od bivališča. Že ob dveh zjutraj smo se odpeljali; vozili smo se več ur, tako daleč kakor je od Ptuja do Ormoža; potem smo delali cel dan in zvečer ob 9ih ali 10ih smo se vračali. Hrana ni bila slaba; toda dobili smo jo le dvakrat: pred odhodom in zvečer po vrnitvi. Sin mojega gospodarja je obdeloval polje, ki je bilo 35 verst (versta je 1 kilometer) oddaljeno. Ostal je cele dni zunaj, dokler ni pospravil vsega prideka.

V zimi pa smo se vozili v gozd oglje žgat. Pri tem sem imel priliko, da sem nekoliko politiziral s svojim gospodarjem. Razlagal sem mu, kako pri nas ljudje živijo, učil sem ga, da se morajo tudi Rusi povzdigniti, da ne ostanejo za drugimi deželami. Moje rokodelstvo se je tudi tu izkazalo blagodejno. Tam so vsi spali na tleh. Slekli je kožuh, na polovici kožuha je ležal, z drugo polovico pa se je pokrili; škornje si je dal pod glavo. Jaz sem jim napravil postelje, omare, mizo in drugo pohištvo, da je bila hiša skoro elegantno opremljena.

Plugi, vozovi in poljedeljski stroji so bili iz Nemčije ali iz Amerike. Kar je bilo pohištva v kavarnah in pri boljših rodbinah, je bilo z Dunaja. Nešteto krat sem pri popravljanju omar, miz in stolov našel vtisnjena imena dunajskih tvrdek. Dunaj je zaslužil na Ruskem lepe milijone s samim pohištvom.

Rodbinske razmere.

Moj gospodar je imel dva sina. Eden je bil oženjen in je imel več otrok. Tri deklice so študirale; v kraju je bila osemrazredna gimnazija. Dve sta nameravali postati učiteljici, mlajša pa je hotela študirati za doktorico. V tem oziru je tam narobe kakor pri nas. Ruski kmet pravi: fantje dobijo po meni živino, pluge, vozove in drugo; ni se jim treba učiti. Dekleta pa se naj učijo, da si bodo služile kruh. Ali pa jih prodajo za žene. Res, prodajo! Bil sem skrajno ogorčen, ko mi je gospodar povedal, da je prodal hčer za 250 rubljev. Pri nas fanta še dá kdo tuintam v šolo, za deklice pa mora zadostovati, kar se naučijo doma. In vendar je izobrazba potrebna obema spoloma in vsem stanovom. Tudi kmet se mora izučiti, tudi on mora natančno ručuniti in pisati svoje računske knjige, kakor trgovec. Marsikatera kmetija bi se ohranila, če bi si posestnik zapisoval vse izdatke in prejeme, da bi vedel, kaj mu več nese, ali njiva ali travnik, ali žito ali živina itd. In tudi kmečke gospodinje bi se morale izobraziti v vsem, kar

vojske na Turškem. Slovenski kapitalisti, požurite se, tam je polje za vaše delo. Oglejte si Beograd in sploh južno ozemlje naše nove države, da nas zopet ne prehitijo tuji: Srbi vas bodo sprejeli z odprtimi rokami.

Življenje v Beogradu je silno drago. Soba, če jo človek sploh dobi, stane na dan najmanj 50 kron. Tudi živil primanjkuje vsled pomanjkanja prevoznih sredstev kljub temu, da je v Slavoniji in Banatu neizmerna množina živil. Privatna inicijativa mora poseči vmes, državni aparat ima za sedaj preveč posla z mednarodno politiko.

Srbi nas Slovence visoko čislajo. S tem dejstvom moramo računati in si utrditi svoj vpliv v Jugoslaviji v vseh panogah. Gledamo lahko z velikimi nadami v našo jugoslovansko bodočnost. Sedaj pa delo in zopet delo.

— a.

Gospodarstvo.

Vinogradniki — pozor na trsno plesnobo ali oidij v letu 1919!

Izmed mnogoštevilnih rastlinskih zajedavk, ki napadajo vinsko trto, je poleg peronospore trsna plesnoba ena najbolj nevarnih in pogosto nastopajočih. V vojnem času je ta prizadela vinogradnikom toliko škode, da se je bolj bojijo kot peronospore. Pomanjkanje izdatnejšega protisredstva — čistega, fino zmletega žvepla, ki smo ga pred vojno dobivali iz Italije, je krivo, da se je ta bolezen tako razpasla. Vsa priporočena nadomestila, kakor so: natrijev sulfat ali salojidin, hipermanganat, sivo žveplo, apneni belež, soda, pepel i. dr., niso dosegla niti izdaleka onega učinka, ki ga je možno doseči s pravim, fino zmletim žveplom. Zato je razveseljiva vest, da je „Slovenska kmetijska družba v Ljubljani“ sklenila kupčijo za večjo množino tega blaga, ki nam lahko v tem letu odstrani pretečo nevarnost; kajti glavice, ki povzročajo to bolezen, prezimujejo na trsnem lesu in bati se je, da bo tudi letos plesnoba povzročila mnogo škode posebno, ako bo poletje njenemu razvoju ugodno, to je, če bo prevladovalo vlažnotoplo

potrebujejo, da bodo varčno gospodinjile in znale pridelke dobro porabiti ter iz njih napraviti tečno in zdravo hrano. Kako dobre jedi se dajo napraviti iz sočivja, in vendar koliko sadja gre v izgubo!

Carske oblasti.

Naselbina, kjer sem služil, je bila vas Borskijs. Štela je kakih 2000 hiš in kakih 18.000 prebivalcev. V njej je bila carska volost, pod katero sta spadali še dve manjši občini, ki pa sta tudi šteli vsaka nad 300 hiš. Carski uradnik je bil obenem sodnik, ki je smel kaznovati z ječo do 14 mesecev. Njemu so bili podrejeni orožniki, ki so bili vsemogočni. V bolnici sem se spoznal z inženirjem, ki so ga orožniki pretepli, da so mu kosi kože viseli z glave. Natepli pa so ga zato, ker jim je branil pretepanje vojnih vjetnikov. Ljudstvo je neuko, ne pozna svojih pravic, ne bere častnikov, veruje le, kar mu reče pop. Moj gospodar se ni mogel načuditi, da sem jaz vedel več o Rusiji nego on sam in kar gledal je, ko sem mu pripovedoval, kar sem bral nekda v knjigah in časnikih o Nemčiji, Franciji, Angliji, Ameriki in Japonski.

Druga instanca je bila ujezda v Busuluku; to bi bilo po priliki naše okrajno glavarstvo v večjem obsegu. Predstojnik je smel kaznovati z ječo do treh let. Tretja instanca je bila gubernija v Samari.

Pri Čehoslovakih in kozakih.

V času revolucije se je v naše oddaljene kraje izvedelo hitro, da je car odstavljen, druge posledice pa so prihajale le počasi. Do delitve zemlje sploh ni prišlo, ker so se v teh krajih bili boji med Čehoslovaki in boljševiki.

vreme. Plesnoba se rada pojavi v bolj zaprtih legah, v pregostih in bujno rastočih nasadih in posebno pri nekaterih, boljših trsnih vrstah. Peronospori slično napada tudi plesnoba vse zelene trsne dele, vendar s to razliko, da se naseli le na površju, dočim se peronospora vglubi v notranje dele listja, oziroma mladik in jagod; če opazimo, da se listje ob robu sfrkuje nekoliko navzgor in da je na listju, na mladikah in na grozdju neka pepelu podobna prevlaka, tedaj niti dvoma, da imamo v vinogradu trsno plesnobo, ki se, ako nastopi močno, tudi izdaja po plesnjivem duhu. V škodljivi meri nastopa največkrat samo na grozdju. Ker se, kakor rečeno, plesnoba naseli le na površju trsnih delov, jo je lahko ovirati v razvoju tudi še, če se je že tu in tam pojavila, dočim je peronospora mogoče zabraniti le, če se še zdravo trsje poskropi z bakreno galično-apnenno raztopino, ki naj prepreči kaljenje poronospornih trosov. Bakrena galica, ki je v zvezi z apnom izborno sredstvo zoper peronosporo, ne prepreči, oziroma ne ugonobi plesnobe; zoper to je po dosedanjih skušnjah najboljši pripomoček večkratno prašenje s fino zmleto žveplovo moko. Pod vplivom solne toplote se tvarja iz žvepla žveplena sokislina, katera zaduši plesnobo, oziroma prepreči razširjatev plesnobnih glivic na sličen način, kakor se prepreči plesenje praznih sodov, če se žveplena sokislina spravi v nje z vžiganjem požvepljanih trakov. Čim finejša je žveplova moka, tem manj je je treba in čim toplejša je ob enem vreme, tem preje se žveplo razžge in tem boljši je uspeh. Z žveplovo moko je trse fino poprašiti prvič, ko so se pokazali vsi grozdčiči, drugič neposredno pred cvetenjem in tretjič, ko dobe jagode nekako debelino drobnega graha. Žvepla pa se lahko brez škodljivih posledic tudi med cvetenjem, ako je to potrebno iz kateregakoli vzroka. Če se še vzlic trikratnemu poprašenju pozneje prikaže na kakem trsu bolezen, ga je enkrat poprašiti s sosednjimi vred. Žvepla se najraje pri lepem vremenu, ko je prenehala jutranja rosa, in sicer tako, da je žveplo fino in enakomerno kakor megla razdeljeno. Dežuje li prej, nego je solnce žveplo razžgalo, tedaj je žvepljanje pri lepem vremenu ponoviti. Če je solnce učinkovalo, se čuti močen vonj po vinogradu. Ako bo

Ko je bil sklenjen mir v Brest Litovskem, bi bili imeli Rusi Nemčiji in Avstro-Ogrski vrniti vojne vjetnike, tudi Čeha, ki so se borili kot prostovoljci v ruskih vrstah. Ljening je to tudi hotel storiti in je zahteval, da se češkoslovaška legija v Pensi razoroži. Ti pa se niso dali razorožiti in njim so se pridružili tudi kozaki. Osem mesecev so bili Čehi gospodarji ob Volgi in vzhodno od Volge proti Sibiriji. Vzeli so v svoje vrste tudi vse vojne vjetnike, kolikor so jih našli v onih krajih. Tako sem tudi jaz služil tri mesce (septembra, oktobra in novembra 1918) pri kozaški artiljeriji. Toda kozaki so bili slabi vojaki, ki so se umaknili, ko je padel prvi strel. Mene je kozaške službe rešila bolezen in prišel sem v Orenburg ob Uralu v bolnico.

V tatarskem taborišču.

Ko sem ozdravil, sem prišel v tatarsko taborišče v Orenburgu; to je baraka velikanškega obsega. Ima obliko kvadrata, ki mu vsaka stran meri 450 m. V njej je nešteto majhnih celic, vsaka z železnimi vrati. Ljudstvo pripoveduje, da so Tataři nekda tu tržili z ženami. Vse je zelo dobro ohranjeno, dasi že kakih 200 let staro.

Tu so 21. januarja t. l. boljševiške čete presenetile kozake. Napadle so jih od treh strani, da so se komaj umaknili na vzhod in niso imeli več časa, da bi še nas vzeli v Sibirijo. Boljševiki so odprli barako in dovolili vsakemu, da gre svojo pot, kamor hoče. Jaz sem se 23. januarja napotil in po težavnem potovanju v najhujši zimi deloma peš, deloma po železnici sem 22. sušca srečno priromal v Ptuj. Od 7. do 10. februarja je bila zima, da mi je šla koža z lica in z rok. Prvič sem se dobro počutil v Debrecenu, ko

prilika dobiti žveplo, naj se je poslužil vsak vinogradnik, sicer se izpostavlja pri sedanjih visokih vinskih cenah veliki izgubi, če mu plesnoba vsled opustitve žvepljanja uniči polovico ali še več trgatve. Žveplo naj bi naročali vinogradniki potom kmetijskih podružnic; zato se nujno priporoča ustanoviti v vsaki župniji eno kmetijsko podružnico naše „Slovenske kmetijske družbe v Ljubljani“, ki ima v zalogi razne gospodarske potrebščine, kolikor jih je pač mogoče dobiti pri sedanjih razmerah. Da bi bilo tako združenje kmetovalcev po župnijah splošno v korist, o tem ni dvoma.

Zupanc.

Garje ali srab.

(Piše živinozdravnik dr. Zavrnik.)

Bolezen je gotovo nekaj zelo neprijetnega in tem neprijetnejša, čim težje se odpravi ali ozdravi. K tem slednjim pripadajo nalezljive bolezni, ki se preneso od živega bitja na drugo. Nekatere se prenašajo po živalih iste vrste. Svinjska kuga je nevarna le svinjam, istotako rudečica ali pereči ogenj, druge se oprijemljejo več ali manj vseh domačih živali. Med slednje spadajo konjske garje. Ljudje še pogosto mislijo in verjamejo, da jih povzroči prehlad, da je to navadna srbečica ali da se z njimi čisti kri. Vsaj toliko so se že pojmi razbistrili, da ni slišiti več, da je to bolezen prineslo vreme ali megla. Vzrok bolezni je majhna živalica, manjša od uši, s prostim očesom komaj vidna; imenuje se srbec, pršica ali grinja. Imamo jih več vrst; najbolj nevarna in neprijetna je vrsta Skabies, ki povzroča garje pri konjih, kakor smo je bogati v ptujskem okraju, pa tudi drugod. Ta srbec se zarije v kožo, si rije rove, se živi od soka. V teh rovih leže samica jajca, iz katerih že v teku 3 do 10 dni izlezejo mladiči, ki so v 2 do 3 tednih godni, da se lahko spet množijo. Neki znanstvenik je preračunal, da se razvije v ugodnih razmerah iz enega para srbcov v 5 do 6 tednih pol milijona samcev in milijon samic. To je torej hitra razmnožitev in radi tega so tudi konji, ki se zanemarjajo, goli, komaj so se prikazali prvi znaki bolezni. Garje ali srab nastane torej le tam, kjer so se zaredili srbeci. Prenosljiva pa je bolezen in nevarna radi tega, ker ne moremo nikdar vedeti, kedaj se prenese; ker teh živalic nik-

so nas desinficirali in sem po dolgem času izvrstno spal brez raznih neljubilnih gostov v obleki.

Kaj mislim o boljševizmu?

Ne poznam boljševiškega programa. Zna biti je dober in znabiti Ljening tudi dobro in pošteno misli. Toda način, kako si neizobraženo ljudstvo razlaga boljševiške ideje in jih izvaja, je pripeljal Rusijo na rob propada. Na Ruskem so kmetje ob izbruhu revolucije spomladi 1917 napadli graščine (kakor to zimo na Hrvatskem in Ogrskem) vzeli so, kar so mogli, drugo so uničili ter si zemljo razdelili. Ko so poželi in pospravili pridelke, pa so prišli boljševiki iz mest in so jim vse vzeli. Vsled tega noče nikdo obdelovati polja več nego rabi za sebe in bati se je, da bo letos na Ruskem lakota pomorila velik del prebivalstva.

Velika nevarnost je, da se bodo posamezni ruski boljševiki vtihotapili v druge dežele in razširili svoje pogubonosne ideje. Nezadovoljnežev, ki nočejo delati, pa bi radi dobro jedli in pili, je povsod zadosti. Še večja nevarnost pa so Madžari, ki so v boljševiških vrstah in katerih število se ceni na 250.000. Rus je mehke narave in se zadovolji, če mu daš jesti, Madžari pa so nenasitni roparji in ne poznajo strahu.

Če bodo naši ljudje spoznali, da brez dela ni jela, da torej mora vsakdo delati, ne pa živeti od goljufije, ropa in tatvine, da moramo drug drugemu pomagati in vzdržati mir in red, potem imamo upati, da boljševizem ne najde pota v našo Jugoslavijo tembolj, ker je naša država dovolj bogata, da preživi svoje prebivalstvo. To pa le, če vlada red v državi in če vsakdo stori svojo dolžnost.